

EENMAAL ANDERMAAL

De porseleinschatten van Willem Bal

Leen Quist en
de kunst van het
verzamelen

Willem Bal: van
bakkerszoon tot
gevierd antiquair

Ik&Mijn porselein
Zeeuwen vertellen

Arttoday
Hidenori Mitsue

ZEEUWS MUSEUM

www.zeeuwsmuseum.nl

www.porseleinplaats.nl

“Willem Bal heeft iets unieks nagelaten”

Als de naam Willem Bal valt, beginnen zijn ogen te twinkelen, lijkt zijn hart een sprongetje te maken, gaat hij sneller praten en verschijnt er spontaan een brede glimlach rond zijn mond. Het moge duidelijk zijn, taxateur bij het Zeeuws Veilinghuis Jeroen de Kuyper is een groot bewonderaar van de excentrieke Bal en zijn verzameling, die volgens de kenner gekoesterd moet worden. Hij is dan ook als een kind zo blij dat de bijzondere collectie van zijn inspirator vanaf 23 juni in het Zeeuws Museum te zien is. “Zijn collectie wordt eindelijk in ere hersteld, dat heeft de man zó verdiend.”

De Kuyper volgt Willem Bal en zijn werk al vanaf zijn kinderjaren op de voet. De liefde voor Chinees porselein in het algemeen en die van Bal in het bijzonder werd hem met de papepel ingegoten. Ademloos kon hij als kleine jongen bij opa op schoot geboeid naar de verhalen over Bal luisteren. Alsof zijn grootvader een wonderlijk sprookje vertelde, kon kleine De Kuyper urenlang de anekdotes, verhalen en opmerkelijkheden over Bal aanhoren. Bladerend door een archiefmap met artikelen, foto's en zelfs de overlijdensakte van de verzamelzuchtige Zeeuw komen veel herinneringen boven. “Hier staat mijn opa nog op de foto tijdens een veiling van een deel van Bals collectie,” wijst De Kuyper op een vergeeld krantenartikel. Het maakt hem zichtbaar trots. “Ik was een jaar of tien toen mijn grootvader over Bal begon te vertellen. Hij intrigeerde mij enorm. Bal was zo'n bijzondere man, waar zoveel moois over te vertellen viel dat hij mij zelfs als kleine jongen meteen raakte. Hoe hij zijn leven heeft gegeven voor zijn verzameling is werkelijk uniek. Bal heeft mij nooit losgelaten; ik ben hem en zijn collectie sindsdien altijd blijven volgen.”

“Waar het natuurlijk allemaal mee begint is passie”

Met zijn 24 jaar was de nu 35-jarige De Kuyper ooit de jongste taxateur van Nederland. Brandweerman, agent of piloot, niets daarvan. Al zijn hele leven wist De Kuyper, mede dankzij de verhalen van zijn opa over porselein en Bal, dat hij in de kunst- en antiekwereld werkzaam wilde zijn. “Het leek wel een soort van roeping,” zegt hij vanachter een grote tafel met zwart laken waar hij veel van taxaties uitvoert. In zijn beroep heeft De Kuyper veel bijzonder antiek, zeker ook op porseleingebied, langs zijn kritische kenners oog zien komen. Onlangs veilde hij nog een topstuk, een aardewerken trekpots met reliëfdecor en gehooft met goud uit China, voor het astronomische bedrag van 80.000 euro. Als er dus één iemand is die de collectie van Bal op waarde kan schatten, is het De Kuyper wel. “Het begint natuurlijk allemaal met passie. Nou, Bal gaf zijn leven voor zijn porseleinverzameling. Hij offerde er alles voor op. Hij had bij wijze van spreken een touw om zijn middel, zodat hij geen riem hoefde te kopen en hij zijn geld aan porselein kon uitgeven. Maar wat we vooral niet moeten onderschatten is zijn vakkennis. Die was echt ongekend. Hij wist precies welk werkje hij moest hebben, het leek wel of hij kon ruiken wat het meest waardevol was. Dat maakt zijn collectie ook zo uniek, er zitten zoveel topstukken bij. Ik durf wel te zeggen dat Bal bijna op eenzaam niveau staat qua waardevolle verzameling, weinigen hebben hem dit nagedaan. En bedenk je wel, het was een heel andere tijd, er viel veel moeilijker aan informatie te komen. Dat maakt het allemaal eigenlijk alleen maar nóg bijzonderder.”

“Nu ben ik zo trots dat ik porselein uit zijn verzameling in mijn handen kan houden”

Het doet De Kuyper als liefhebber en taxateur zichtbaar goed dat porselein anno nu nog steeds erg in trek is. Toch is het veilingwezen op het gebied van porselein wel veranderd. “Nu hebben de Chinezen door hun bloeiende economie veel meer geld te besteden. De markt was er zelfs lange tijd oververhit. Chinezen hebben ook een heel andere kijk op porselein, hun smaak valt niet te vergelijken met die van de Europeanen. Dat noemen we wel de ‘Chinese taste’: voor vazen die wij niets vinden, betalen zij grof geld. Zij zijn ook veel meer geïnteresseerd in werk uit de late 19e eeuw, dat werk vonden wij weer inferieur. Europeanen hebben veel meer interesse in ouder werk of juist meer recent. De Chinezen hebben de markt duidelijk veranderd, maar zeker niet minder boeiend gemaakt.”

Terug naar Bal. De Kuyper raakt er maar niet over uitgepraat. Het Zeeuws Museum heeft hem overduidelijk geen groter plezier kunnen doen dan het werk van Bal te gaan tentoonstellen. Hij kan bijna niet wachten tot het moment daar is dat straks alles bij elkaar te zien valt. “Deze tentoonstelling is van groot belang. Zowel vanuit historisch oogpunt als vanwege het feit dat nieuwe generaties er nu mee in aanraking kunnen komen. Het was Bals grote wens dat alle stukken bij elkaar zouden worden geëxposeerd en door deze expositie wordt zijn wens voor een groot deel bewerkstelligd. Vroeger kon ik zijn porselein slechts gefragmenteerd in een paar museumzalen zien en de samenhang werd met het verstrijken van de jaren steeds minder, dat heeft mij echt pijn gedaan. Ik vond het gruwelijk. Daarom ben ik er een paar jaar geleden ook verder ingedoken. Och man, ik heb zoveel wonderschone dingen ontdekt. Recentelijk kwam ik in het stadhuis van Middelburg een prachtige vaas tegen. Ik herkende de porseleinen vaas ergens van en toen ik een foto uit het archief van Bal beter ging bekijken, zag ik dat het om een exemplaar uit zijn collectie ging. Hij was zelf niet zo gek op de vaas en heeft hem toentertijd tegelijk met de rest van zijn winkelveorraad, waar hij veel minder waarde aan hechtte dan aan zijn privéverzameling, voor 210 gulden van de hand gedaan. Nu hangt er een flink prijskaartje aan. Waanzinnig toch?,” klinkt het met overslaande stem bijna retorisch uit zijn mond. “Nu ben ik zo trots dat ik porselein uit zijn verzameling in mijn handen kan houden. Het valt soms bijna niet te geloven. Er zit echt een stuk emotie bij, ook mede door mijn opa. Alles lijkt nu allemaal samen te komen, ongelofelijk.”

Taxatierapport

Wat is die prachtige vaas die je van je oma geërfd hebt waard? Moet je hem laten verzekeren? En soms nog belangrijker: uit welke periode is hij afkomstig? We zijn tegenwoordig bijna allemaal nieuwsgierig naar het antiek in ons huis. Veilingmeester en taxateur Jeroen de Kuyper liet een porseleinen beeld langs zijn kennersoog gaan. Een medewerkster van het Zeeuws Museum ontving van haar opticien Stephane Toorenborg het verzoek dit object, dat hij als dank had gekregen van een vaste klant, te taxeren. De opticien rekende zich al rijk.

De Kuyper haalt hem echter snel uit zijn droom. “Dit object is een beetje geïnspireerd op 18e-eeuws porselein. Met het grote verschil dat dit rond 1930 gemaakt is. Het valt mij op dat het helemaal niet zo verfijnd is. Porselein uit de 18e eeuw is zo minutieus uitgewerkt: de vingertjes, de gezichtjes en de haren, maar dat is hier niet het geval. Dit exemplaar is veel grover gemodelleerd.” Volgens De Kuyper zegt dat veel. Rijk zal Toorenborg niet worden van zijn beeldje. “Aan het grove model kun je zien dat er niet veel zorg aan is besteed en we het dus kunnen bestempelen als kitsch. De waarde ligt dan ook ongeveer rond de twintig euro.”

Toorenborg schrikt er niet van. Integendeel. Met een lach en een tikkeltje cynisme: “Zoooo, twintig euro, ik ben een rijk man. Ik had gerekend op twee euro ofzo. Maar weet je; je mag het beeld houden. Wel beloven dat je het niet stiekem voor 22 euro verkoopt hè. Ik wil je bedanken voor de moeite die je hebt gedaan. Ik hoop dat het een mooi plekje krijgt.”